

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iohannis de trithenhem abbatis spanhemensis ordinis
sancti benedicti de obseruantia burßfeldensi. liber
lugubris. de statu et ruina monastici ordinis**

Trithemius, Johannes

[Mainz], [nach 11.IV. 1493]

Qua[m] necessaria foret diligens reformatio monasterior[um] in nostra
prouincia. Cap[itulum] ix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31359

regularis obseruantie disciplinā vt debuerat conueniret.
Quid dicā? Laudo conuentū: sed deformitatē in suis
rephendo. Nam ppter cōfusionē ordinis: p̄sentia vilescit
vnitatis. Exterior habitus indicat: q̄ vitā multoz, inter
rior amictus rephendat. Vere patres offendit nō medio
criter puinciaie capitulū morū habituumq; ista dispartita
tas: qd̄ ob eam causam noscitur institutū: vt pre om̄ibz
vite seruaretur equalitas. Exterior em̄ discordia: interio
ris discordie indicū est. Ut ergo in obseruantia regulan
ris discipline simus vnanimis: studeamus habitu et ton
sura in primis esse conformes.

Quā necessaria foret diligens

reformatio monasterioꝝ
in nostra prouincia.

Cap. ix.

Clam necessaria sit diligens reformatio mon
asterioꝝ in nostra prouincia vosip̄i o patres
cognoscitis: qui statū monachozū hui⁹ tem
poris nō ignoratis. Notū vobis noui: quan
tis laboribus: expensis et sudoribus patres ordinē nr̄m
olim reformarint: de quibus monimenta et pauca et den
bilia nostra etate inuenimus. Inter om̄es autē reforma
cōnes ordinis nostri in nr̄a puincia tres pre ceteris no
uissime claruerūt: videlicet castellensis a castello. mellicen
sis a mellico: bur̄sfeldensis a bur̄sfeldia sortita nomen: 3
que omnes sicut in principio feruebāt: ita paulatim re
pescentes finī appropinquāt. Nam prime due quasi cō
fecte sento in parnū numerū contracte sunt: vltima vero
que et posterior est: qz adhuc iunior: etiā videtur esse cō
stantior. Que et ipsa nihilominus iam in quibusdā mē
bris suis videtur repescere: et ad laxitatē vite prioris rur
sum declinare. Sic olim reformatio cluniacensis toto no
ta in orbe: dum in longū latūq; se transtulit: quasi viri
bus ex dilatacōne amissis paulatim defecit. Prouerbio
nāq; dicitur. Omne qd̄ veterascat: prope interitū est. Re
formatio em̄ quātuncūq; celebris vel sancta fuerit: nisi
E iij

Habitus

Reformatio
nos fr̄s F.

lang h̄ h̄ 2 =
Reformatio

proverb.

p' sollercliam platoꝝ sepe renouetur: paulatim euanesct:
 Quāto em̄ crescit ex̄tpe: tāto minuitur in feruore. Decen-
 dentibus nāq; his q̄ ordinis zelum in ope demōstrarūt:
 abbates noui post eos surrexerūt: q̄ reformacōis sanctū
 feruorem negligentes: in pristinas deformitates relapsi
 sunt. Et ut viciniora tangamus: vbi est illa reformatio:
 quā nicolaus chusensis cardinalis atq; legatus incredi-
 bili zelo inchoauit? Ubi sunt illa iuramēta terribilia om-
 niū abbatū nre puincie: quibz se ad obseruantā regula-
 rem in manus eiusdē cardinalis: ante arā sancti stepha-
 ni herbipolis obligarūt? Ubi est pmissa obseruātia re-
 gularis? Ecce patres centum vigintiseptē abbasias sub
 vfo habetis capitulo: de quibz ex tribus tā dicitis obser-
 uantijs. vix septuaginta sub reformacōne permanserunt.
 Sūt tamen nō dubito qui se putāt optime reformatos:
 sed cōuersatio negat. Utinā attenderent abbates cōmū-
 nationē sancti legislatoris nri sepius iteratam: qua regia-
 men animarū exactissime rationi dicit obnoxii. Utinā
 creditas sibi oues ad pascua vite celestis cōpellerent: ne
 ipsi cū ouibus in eternū perirent. Videte cōuersationē tā
 abbatū q̄ monachoz sine lege honestatis monastice in
 circuitu fumantē: de qua cognita mihi loqui pudor est:
 audire vobis o patres colendissimi horror. **T**ria em̄ vo-
 ta religionis (que ob sui excellentiā substācialia dicunt̄)
 nō minus curant: q̄ si obseruare nunq; pmisissent. **D**ia
 cōfundūt: om̄ia temerant: om̄ia psumūt. **S**i ad diuinū
 cultū respiciamus: tā cōfusa: tā inordinate: tā dissolute
 illū pficiūt: vt nec verba sensum: nec debitū melodia res-
 sonet tonum. Om̄is em̄ erudicōnis bonarū artū exper-
 tes sunt: ita vt eoz que canūt nihil penitus intelligant.
 Unde fit vt sine affectu: sine deuocōne. sine sapore intera-
 ne dulcedinis: horas nō tam psoluant. q̄ cōfundant ca-
 nonicas. **I**n eoz manibus codex diuine scripture nūq;
 aspiciatur: sermonis edificatorij ratio nunq; assumit: de
 morū institucōne nunq; ratio habetur. **D**ies obscenis ru-
 moribus tota cōsumitur: ludis et comessacōibus om̄e.

Reformatio
 in rebus
 sanctis cardinalis
 legatus.

Iuramenta
 abbatum

mutis 7
 subo 34
 10
 20

Iuris Tuteluz
 facti

tria vota
 religionis
 salu 6. 54

Ignorantia
 abbatum

res obscura

abbatibus
 127

70 f. 127

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Ho ras sunt que
 20 T. Quibus
 ratiō
 religioſi

tempus mancipatur: nulla vnq̄ de reformatione men-
 tio habetur. Genit inuicē discordantiū rabies: et inter-
 capas. pace rupta cenobiū lege cōtemp̄ta: litibus iūgit
 insanū. Hasta illic et gladius et arcus presto sunt: vt nō
 cenobium credas sed bellantiū qđ cernis defensorium.
 Testes sue pprietatis: contra statuta: cōtrā iura: cōtra
 regulā: domus separatas singuli inhabitant: in quibus
 non monachoz studia sed clericoz exercent. Deum nec
 timent: nec amant: de futura vita nihil cogitāt: quippe
 qui causas anime postponūt voluptatibus carnis. Res
 gulam monachoz nō legūt: statuta nō aduertūt: patrū
 decreta cōtempnūt. Clōtū paup̄tatis spernunt: castitatis
 nesciūt: obediētie vilipendunt. Et vtinam quia casti esse
 rēnuūt: cōtinentes saltem esse dignarentur. Sumāt stercora
 vicioz in circuitu: et qđ omēs norunt nos soli quis
 emēdare iubemur ignoramus. Quid multis vtar: Tam
 plura: tam magna: tam varia: contra regulā sancti bene-
 dicti cōmittūt illicita: vt facilius existimem a nouo mon-
 nachum instituire: q̄ istoz posse vitā emēdare. Nil enī
 monastice honestatis inuolātū apud illos pseuerat: sed
 omnia neglecta: omnia spreta. omnia contempta. et lace-
 ra iacent. Ira. rixē. diffensiones. inuidie. detractiones. ma-
 ledicta iuramenta. opprobria. hisq; similia: non iudican-
 tur apud illos esse peccata: quia cepit esse licitū qđ pub-
 licum est. Uicij locus patet atq; criminibus: virtus so-
 la nō meretur accessum. Ridēt si quis de penitētia con-
 ram eis ceperit habere sermonē: et sicut mantuanus ait.
 superos: acherontaq; spernunt: nullus de supplicio men-
 tus: de iudice timor nullus est. Cernerēs apud eos quasi
 in scaturigine omniū vicioz abundare superbiā: avari-
 ciam: libidinē: inglūtiem: accidiā: iram: odiū: omnesq;
 voluptatē carnis: quā si possunt apprehendere gaudent.
 si nō possunt. tamen sedulo cōcupiscunt. Computruerūt
 iumēta in stercore suo: et veluti racōne amissa ad peniten-
 tiā nō volūt reuocari. O bone deus ad quātā calamitatē

8. O. Frōida

9

10. Pro. v. i. v. i. v. i.

11.

12.

13. 14.

15. 16.

17.

Qui dicitur
 agut. dicitur
 hanc. v. d. et
 Eion. i. v. carta
 18. Nam libro
 2. aduersus
 corinthios 1. folio
 204. 2.

Pro. v. i. v. i. v. i.
 Pro. v. i. v. i. v. i.
 Pro. v. i. v. i. v. i.

eral

Folio. j.

E. iij

53.

Cathalogus
 virorum
 Cathalogus
 uirorum

Cathalogus
 uirorum

44
39

deductus est ordo quondam excelsus: qui omnibus potuit merito preferri ordinibus. O sancte pater benedicte: qui olim tam sollicitus fuisti pro religione tua: cur nos in fine de seris? Cur ad hereditatem tuam non respicis? Quare ordini tuo iam iamque labenti non succurris? Numquid curam illius abiecasti? Aut filios tuos abominata est anima tua? Succurre: subueni: fer auxilium: quia nunquam fuit religio tua tam gravibus circumdata malis. Ecce a mundi amatoribus foris destruitur: ecce a monachis pueris intus laceratur: ut quid maioris sit criminis nemo facile possit discernere: cenobia in manus secularium clericorum transferri: an sub manibus tam sceleratorum monachorum diuicius haberi. Deu pater sancte quod dicam? Tu abba... quondam instituens circa monachos infirmos precepisti esse sollicitos: iam pastoribus nulla de omnibus cura est: de animarum salute diligentia nulla: omnes que sua sunt querunt: non que iesu christi. Ecce filij tui pater zelum habentes succurrere cupiunt: sed nihil proficiunt: malorum temeritati prepediti. Quis inter hec vero subueniat? Episcopus? Sed sua curat: sua querit: nostra despiciat. Princeps? Sed fauorem vendit: disciplinam respuit: temporalia querit. Nemo est qui doleat super contritione ordinis tui: nemo qui subueniat: nemo qui auxilium impendat. Omnes qui possunt eum instaurare negligunt: alij qui zelum discipline habere videntur subuenire conantur sed nequeunt. **Q**abbates: abbates: qui omnium malorum in cenobijs vestris estis occasio: qui vanitatibus dediti: monachos delinquentes non statim corripitis: quos duram damnationis sententiam accipitis. Vobis (credite mihi) vobis imputabitur monachorum vestrorum damnatio: qui rectores eorum positi: mores instituere neglexistis. **U**e vobis. **D**elius esset si abbates nunquam fuissetis. Vos avaricie et libidini vacantes opus domini negligitis: curam animarum despiciatis: de obseruantie semita nihil cogitatis. Qui vicia monachorum debetis corrigere: vicia committitis: et ne arguantur vestra: dissimulatis aliena. **T**ernitis o patres ornantissimi: quos sit ordinis,

psal. 3

abbates
kind
42
vanitas

vs
avaritia

folio 8.

50.

57
De reformatione
ab abbatibus
incipienda
50

Historia

me infidelis turpe prostibulum. Reformatio autem ab abbatibus incipienda est: et in monachos deinceps continuanda. Nisi enim pastor ad sinceritatem reductus fuerit: omnium sanitas diu non durabit. Vulgo namque dicitur. Dum caput egrotat cetera membra dolent. A capite igitur omnis ornatus corporis inchoandus est. Sunt quidam abbates deformati: qui ad reformationem monachos suos velint compellere: sed ipsi observatione regulari: nec in minimo volunt subiacere: odio habentes in se bonum quod in alijs diligunt: et quod subditos prohibent: per se facere non erubescunt. Talibus o patres nolite confidere: ipsi sunt enim qui nos confundunt: visitationes spernunt: decreta capitulorum contemnunt. Faciat nos experientia cautos: quos zelus aliquando sine scientia fecit penitentes.

Quod visitatores ad reformationem ordinis nostri

debeant esse solliciti.

Cap. 8.

Duales visitatores
restituendi

doctrina

cap. 4.

Is autem reformationis maxima: penes industriam visitatorum posita est. Idcirco dicitur in constitutionibus patrum: ut ad visitationis officium viri deputentur idonei: qui verbo et exemplo ad honestatem conversationis visitandos efficaciter possint instruere. Oportet enim visitatorem doctum esse lege divina: oportet sanctum et irreprehensibilem esse vitam: ut verbo dociles: exemplo instruat principes. Nam unum sine altero in rectore animarum non sufficit. Si enim ideota fuerit: quomodo alios informabit? Si conversatio bonae actionis exemplum visitandis non prebuerit: quomodo ad reformationem eos coartabit? Audiet sane obiectum pueri huius quo dicit. Bedice: cura teipsum. Nec immerito. Enimvero qua presumptione duceris o visitator poliloge: ut reformare alios temptes: qui adhuc in deformitate propria iaces? Sordibus viciozum pollutus es: et alios munda poteris? Crede mihi non dabit spiritus sanctus virtutem

